

Številka: Up-148/17-22

Datum: 12. 4. 2018

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku odločanja o ustavni pritožbi Mestne občine Koper, ki jo zastopa Odvetniška družba Matoz, o. p., d. o. o., Koper, na seji 12. aprila 2018

odločilo:

Prva alineja I. točke izreka sodbe Vrhovnega sodišča št. II Ips 141/2015 z dne 24. 11. 2016 se razveljavi in zadeva se vrne Vrhovnemu sodišču v novo odločanje.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Sodišče prve stopnje je zavrnilo tožbeni zahtevak Republike Slovenije (v nadaljevanju RS) na ugotovitev, da je RS lastnica do celote (med drugim tudi nepremičnine s parc. št. 1458/2, k. o. Koper, na kateri stoji sodna stavba v Kopru (v nadaljevanju sodna stavba). Višje sodišče je to sodbo potrdilo. Sodišči prve in druge stopnje sta sprejeli razlago 128. člena Zakona o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 33/11, 63/13 in 17/15 – v nadaljevanju ZS), iz katerega naj ne bi izhajalo, da postanejo last RS vsi poslovni prostori, ki so ob dnevu uveljavitve ZS v uporabi organov, ki izvajajo pravosodno funkcijo. Okrožno sodišče je poudarilo, da je gradnjo sodne stavbe sofinancirala tudi pravna prednica pritožnice. Prav tako naj ne bi bil s sklepom občine opravljen prenos upravljanja sodne stavbe na takratno Temeljno sodišče v Kopru. Višje sodišče je poudarilo, da 128. člen ZS daje podlago za uveljavljanje lastnine države le na poslovnih prostorih v uporabi temeljnih sodišč.

2. Vrhovno sodišče je ugodilo reviziji RS in je sodbo sodišča druge stopnje spremenilo tako, da je ugodilo zahtevku in ugotovilo lastninsko pravico RS na sodni stavbi do celote. Vrhovno sodišče pojasnjuje, da je predpostavka lastninjenja v tej pravdi spornih nepremičnin po ZS uporaba, po Zakonu o lastninjenju nepremičnin v družbeni lastnini (Uradni list RS, št. 44/97 in 59/01 – v nadaljevanju ZLNDL) pa pravica uporabe. Navaja, da družbena lastnina po sprejetju Ustave sicer ni več mogla na novo nastajati, je pa še vedno obstajala (do postopnega preoblikovanja v zasebno lastnino z vrsto posebnih zakonov) in se veljavno prenašala. Vrhovno sodišče izhaja iz dejanskega stanja, ugotovljenega na nižjih stopnjah, po katerem so sodno stavbo ob uveljavitvi ZS uporabljali Temeljno sodišče v Kopru, Višje sodišče v Kopru, Sodišče združenega dela Koper, Temeljno javno tožilstvo, Višje javno tožilstvo in Organ za prekrške Skupščine občine Koper (v nadaljevanju organ za prekrške). Po njegovi razlagi pravne ureditve v sistemu družbene lastnine je bila pravica upravljanja družbenih sredstev v družbeni lastnini (gospodarjenja z njimi) premoženjska pravica, ki je obsegala enaka upravičenja kot lastninska pravica (torej predvsem pravico uporabe in razpolaganja), vendar se je od lastninske pravice razlikovala v tem, da je bilo pri pravici upravljanja razpolaganje omejeno v skladu z namenom stvari. Sodišča naj že v prejšnjem sistemu ne bi bila pravne osebe, torej subjekti, sposobni biti imetniki pravice uporabe družbenih sredstev v družbeni lastnini. Zato naj 128. člena ZS ne bi bilo mogoče razlagati tako, da je predpostavka lastninjenja v korist države pravica uporabe sodišč (saj te pravice sodišča niso imela), vendar tudi ne v pomenu, da zanj zadošča že uporaba poslovnih prostorov v pomenu posesti sodišč na njih. Vrhovno sodišče meni, da pojma "uporabe" iz prvega odstavka 128. člena ZS ni mogoče razlagati neodvisno od pripadnosti pravic na spornih prostorih.

3. Vrhovno sodišče razlaga, da je RS ob uveljavitvi ZS na podlagi navedene določbe postala lastnica poslovnih prostorov v uporabi temeljnih sodišč, pri čemer uporaba pomeni izvrševanje upravičenj, ki so državi kot imetnici pravice upravljanja in uporabe pripadala na teh prostorih. To pravico na prostorih v družbeni lasti, v katerih je poslovalo katerokoli redno sodišče, naj bi že v času veljavnosti Ustave Socialistične republike Slovenije iz leta 1974 (v nadaljevanju Ustava SRS 1974) imela država, to pa zato, ker so poslovne prostore sodišča uporabljala namensko, za opravljanje državnih funkcij. Vrhovno sodišče izpostavi, da je že sama namenska uporaba sodnih prostorov za opravljanje oblastne funkcije države zadoščala za izvenknjižni prenos pravice upravljanja in uporabe z druge družbenopravne osebe na državo. Pravni naslov in vpis v zemljiško knjigo naj ne bi bila predpostavki veljavnosti opisanega prehoda premoženja.

4. Vrhovno sodišče ugoditev zahtevku RS tudi glede poslovnih prostorov v uporabi Višjega sodišča v Kopru, česar 128. člen ZS ne ureja, utemeljuje z analogno uporabo navedene določbe zaradi zapolnjevanja pravne praznine. Ker naj bi bila sodna funkcija na vseh stopnjah sojenja tipična oblastna funkcija in "breme države", naj bi tudi prostorske pogoje za delo višjih sodišč morala zagotavljati država. V tem pogledu (glede zagotavljanja prostorskih pogojev za delo) naj bi bil položaj Višjega sodišča v

Kopru v bistvenem enak kot položaj nekdanjega Temeljnega sodišča v Kopru. Po mnenju Vrhovnega sodišča mora zato za neurejen primer lastninjenja prostorov sodišč druge stopnje¹ nastopiti enaka pravna posledica kot za zakonsko izrecno urejen primer lastninjenja prostorov prvostopenjskih sodišč.

5. Vrhovno sodišče je ugotovilo, da je RS ob uveljavitvi ZS postala lastnica tudi prostorov v uporabi temeljnih in višjih javnih tožilstev, na podlagi presoje, da tožilstva izvajajo (in so v prejšnjem sistemu izvajala) klasično funkcijo državne oblasti in da po Ustavi brez dvoma spadajo v okvir pravosodja v širšem pomenu. To naj bi narekovalo zaključek, da je bila država že v času veljavnosti Ustave SRS 1974 imetnica pravice upravljanja in uporabe prostorov v uporabi tožilstev iz bistveno enakih razlogov, kot jih je Vrhovno sodišče predstavilo glede prostorov v družbeni lastnini, ki so jih za svoje delo uporabljala redna sodišča. Vrhovno sodišče ugotavlja, da v zakonodaji ni izrecnih določb o lastninjenju poslovnih prostorov tožilstev in da je pravno praznino treba zaradi bistveno enakih položajev zapolniti na enak način kot pri višjih sodiščih, kar pomeni, da je RS postala lastnica prostorov v uporabi tožilstev na podlagi analogne uporabe prvega odstavka 128. člena ZS.

6. Vrhovno sodišče ugotavlja, da v zakonodaji ni posebnih določb o lastninjenju poslovnih prostorov, ki so jih ob uveljavitvi ZS uporabljala sodišča združenega dela. Ta naj sicer v sistemu družbene lastnine ne bi bila organ državne oblasti, pač pa samostojni družbeni organ (samoupravno sodišče). Vendar Vrhovno sodišče meni, da pristojnosti države v razmerju do sodišč združenega dela splošne pristojnosti niso bile pomembno različne od pristojnosti države v razmerju do rednih sodišč. Zato naj bi bila sodišča združenega dela dejansko vendarle del državnega pravosodnega sistema. Po mnenju Vrhovnega sodišča to pomeni, da je država pridobila na prostorih v uporabi sodišč združenega dela: (a) najprej pravico uporabe stvari v družbeni lastnini in nato (b) na dan uveljavitve ZS "originarno in na enak način oziroma na isti podlagi kot na poslovnih prostorih rednih sodišč in tožilstev" še lastninsko pravico (torej prek analogne uporabe prvega odstavka 128. člena ZS).

7. Vrhovno sodišče je odločilo, da je RS lastnica sodne stavbe tudi v deležu do 497/10.000, ki v naravi ustreza prostorom, ki so bili na dan uveljavitve ZS v uporabi organa za prekrške, ki je bil tedaj občinski upravni organ. Iz razlogov Vrhovnega sodišča izhaja, da je organ za prekrške v času veljavnosti Ustave SRS 1974 sicer izvrševal pravico uporabe poslovnih prostorov v družbeni lastnini, ki je pripadala občini (ne državi). Iz tega Vrhovno sodišče sklepa, da RS ob uveljavitvi ZS na teh prostorih ni mogla pridobiti lastninske pravice z analogno uporabo prvega odstavka 128. člena ZS. Vendar naj bi občinski in medobčinski sodniki za prekrške 1. 1. 1995 nadaljevali delo kot samostojni državni organi (sodniki za prekrške). Od tedaj naprej naj bi izvrševali pravico uporabe za državo. Vrhovno sodišče ocenjuje, da je na

¹ *Obiter dictum* (čeprav ni pomembno za konkretno zadevo) Vrhovno sodišče tu omenja tudi lastninjenje prostorov sodišč tretje stopnje. V nadaljevanju odločbe pri povzemanju stališč Vrhovnega sodišča navedbe o lastninjenju teh prostorov Ustavno sodišče izpušča.

zadevnih poslovnih prostorih na ta dan RS s prenosom namenske rabe izvenknjižno postala imetnica pravice uporabe, kot taka pa nazadnje, na presečni datum po ZLNDL, tudi njihova lastnica.

8. Pritožnica izpodbija sodbo Vrhovnega sodišča in ji očita kršitve 14., 22., 25., 33. in 69. člena Ustave ter 6. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP) in 1. člena Prvega protokola k EKČP. Navaja, da je arbitrarno in samovoljno – v neskladju s 14. in 22. členom Ustave – stališče Vrhovnega sodišča, da je s tem, ko je zakonodajalec v 128. členu ZS uredil le lastninjenje prostorov v uporabi temeljnih sodišč, nastala pravna praznina. Meni, da je treba pri opredelitvi pravnih praznin ravnati posebno previdno, ker sicer ugotovitev o obstoju pravne praznine ne zadosti načelom delitve oblasti, pravne varnosti in vladavine prava. V takem primeru naj namreč ne bi bilo mogoče govoriti o razlagi pravnih pravil, temveč o njihovem ustvarjanju ter nadomeščanju volje zakonodajalca. Stališčem pritožnice naj bi pritrjevali mnenja pravnih teoretikov in sodna praksa. Pritožnica trdi, da odsotnost posebnih zakonskih določb o lastninjenju prostorov v družbeni lastnini v uporabi višjih sodišč, Vrhovnega sodišča, tožilstev in sodišč združenega dela ne pomeni, da je v pravnem redu pravna praznina, ki bi jo lahko po analogiji zapolnjevalo sodišče in s tem nadomeščalo voljo zakonodajalca. Za te položaje naj bi bilo treba uporabiti ZLNDL, ki naj nasprotno razlage sploh ne bi dopuščal. Lastninjenje prostorov drugih pravosodnih in državnih organov, ki niso omenjeni v prvem odstavku 128. člena ZS, naj ne bi ostalo pravno neurejeno – urejeno naj bi bilo z ZLNDL.

9. Pritožnica opozarja, da domnevna enakost položajev drugih pravosodnih organov s položajem temeljnih sodišč glede zagotavljanja prostorskih pogojev za delo ne spremeni zaključka o arbitrarnosti izpodbijane sodbe; bistvena enakost položajev naj bi smela utemeljiti uporabo analogije le, ko sodišče ugotovi in obrazloži, da ne obstaja pravno pravilo, za katero bi zakon vnaprej predvidel, da se uporabi za odločitev o življenjskem primeru, ki ga želi sodišče rešiti z analognim razlogovanjem. Vrhovno sodišče naj bi kršilo 22. člen Ustave tudi s tem, da sploh ni obrazložilo, zakaj naj bi šlo pri lastninjenju prostorov v uporabi drugih pravosodnih in državnih organov za pravno neurejen primer, torej za pravno praznino, ki jo lahko zapolnjuje sodišče samo. Po mnenju pritožnice bi Vrhovno sodišče moralo izrecno pojasniti, zakaj ne uporabi ZLNDL, ki je brez dvoma temelj za lastninjenje vseh preostalih nepremičnin v družbeni lastnini.

10. Pritožnica uveljavlja tudi kršitev pravice do izjave iz 22. člena Ustave in pravice do pravnega sredstva iz 25. člena Ustave. V tej zvezi navaja, da se RS v postopku ni zavzemala za razlago, kakor jo je sprejelo Vrhovno sodišče. Vrhovno sodišče naj bi se v izpodbijani sodbi oprlo na stališče o pravni praznini, ki jo je treba zapolniti s pomočjo analogije; to stališče ni bilo v zadostni meri obravnavano pred sodiščem prve stopnje in stranke niso imele zadostne možnosti, da se do njega opredelijo. Pritožnica navaja, da je bila s spornim stališčem seznanjena šele s prejemom sodbe

Vrhovnega sodišča. V takem položaju naj Vrhovno sodišče ne bi smelo samo dokončno meritorno odločiti v zadevi, ne da bi pritožnici omogočilo, da se do pravnih naziranj Vrhovnega sodišča ustrezno opredeli v ponovljenem postopku pred sodiščem prve stopnje, kar bi pritožnici omogočilo tudi, da njihovo pravilnost izpodbija v pritožbenem postopku.

11. Delu obrazložitve izpodbijane sodbe, ki govori o lastninjenju prostorov v uporabi organa za prekrške, pritožnica namenja očitek sodbe presenečenja, torej neskladja z ustavno pravico do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave. Trdi, da je Vrhovno sodišče v tem delu ugodilo zahtevku na podlagi razlogov, ki jih RS niti v reviziji niti v postopku pred nižjimi sodišči ni zatrjevala in ki na nižjih stopnjah niso bili obravnavani. Zato naj se pritožnica v postopku do njih sploh ne bi mogla opredeliti, kar naj bi bilo nedopustno z vidika pritožnične pravice do izjave. Poleg tega v zvezi s tem delom obrazložitve Vrhovnemu sodišču očita postopanje, ki je v očitnem nasprotju s prvim odstavkom 371. člena Zakona o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – v nadaljevanju ZPP/08), arbitrarno in samovoljno ter v neskladju s pritožnično pravico do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave. Pri tem opozarja na spremembo prvega odstavka 371. člena ZPP/08, ki jo je prinesel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 45/08 – ZPP-D), ter se med drugim sklicuje na sodbo Vrhovnega sodišča, iz katere sledi, da Vrhovno sodišče navedeno določbo razlaga tako, da mora stranka za preizkus izpodbijanih sodb nižjih sodišč v reviziji določno opozoriti, v čem je sodišče zmotno uporabilo materialno pravo. Vrhovno sodišče naj bi glede prostorov organa za prekrške tudi očitno napačno odločilo o delu sodbe sodišča druge stopnje, na katerega se revizija ni nanašala in glede katerega je bila brez razlogov.

12. Pritožnica zatrjuje, da izpodbijana sodba v nasprotju z jamstvom lastnine iz Ustave in EKČP ugotavlja lastninsko pravico RS, ne da bi bilo to sploh določeno in predvideno z zakonom.

13. Ustavno sodišče je s sklepom senata št. Up-148/17 z dne 27. 6. 2017 ustavno pritožbo sprejelo v obravnavo. O tem je obvestilo Vrhovno sodišče.

14. Ustavna pritožba je bila poslana RS kot nasprotni stranki iz pravde, ki je nanjo odgovorila. RS opozarja na to, da je Ustavno sodišče z odločbo št. U-I-179/94 z dne 23. 2. 1995 (Uradni list RS, št. 28/95, in OdlUS IV, 19) odločilo, da 128. člen ZS ni v neskladju z Ustavo. Meni, da je bilo v pravnem postopku ključno vprašanje lastninjenja poslovnih prostorov temeljnih sodišč. Temeljno sodišče v Kopru naj bi v času uveljavitve ZS sodno stavbo uporabljalo in upravljalo. Po reformi sodstva naj bi to nalogo prevzelo Okrožno sodišče v Kopru. Pritožnica naj ne bi financirala obratovanja in vzdrževanja sodne stavbe. RS meni, da so zato podani pogoji za "zakonito domnevo" lastništva države na podlagi prvega odstavka 128. člena ZS. Vrhovno sodišče naj bi v izpodbijani sodbi nadomestilo pomanjkljivost obrazložitve

sodb prve in druge stopnje glede temeljnega vprašanja uporabe prostorov. RS poudarja, da je Vrhovno sodišče v zakonu imelo podlago za spremembo sodb prve in druge stopnje in da Vrhovno sodišče lahko sprejme drugačno pravno stališče, ne da bi s tem prišlo v navzkrižje z 22. in 25. členom Ustave. RS trdi, da v zadevi ne more priti v poštev lastninjenje po določbah ZLNDL, ko pa lastninjenje ureja ZS kot specialni predpis. Deklarativna vknjižba lastninske pravice na podlagi ZLNDL v korist pritožnice naj ne bi smela biti odločilna. RS meni, da sme država z zakonom odločiti, da nepremičnine v družbeni lastnini v uporabi sodišč postanejo lastnina države. Očitki o kršitvi pravice do zasebne lastnine naj bi bili neutemeljeni, ker pritožnica nikoli ni bila lastnica spornih prostorov. Pravica do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave naj ne bi pripadala enotam lokalne samouprave.

15. Odgovor RS je bil poslan pritožnici, ki je nanj odgovorila. Navedbe RS zavrača kot v celoti neutemeljene in vztraja pri stališčih iz ustavne pritožbe. Odločba št. U-I-179/94 naj za to zadevo ne bi bila upoštevana, saj se v njej ne zastavlja vprašanje protiustavnosti prvega odstavka 128. člena ZS. Pritožnica nasprotuje poseganju RS v dejansko stanje, ki sta ga ugotovili sodišči prve in druge stopnje. Iz njunih sodb naj bi izhajalo, da so sodno stavbo poleg Temeljnega sodišča uporabljali tudi drugi pravosodni organi. Pritožnica opozarja, da se je Vrhovno sodišče v sodbi presenečenja oprlo na materialnopravna stališča, ki v postopku pred nižjima sodiščema niso bila obravnavana. Ponavlja trditve iz ustavne pritožbe o tem, da je Vrhovno sodišče v delu glede prostorov v uporabi organa za prekrške preizkusilo izpodbijano sodbo druge stopnje v delu, v katerem ni bila izpodbijana z revizijo in glede katerega v reviziji ni bilo razlogov. Po mnenju pritožnice gre tudi občini ustavno varstvo zasebne lastnine.

B. – I.

Občina kot nosilka ustavnih pravic in obseg presoje Ustavnega sodišča

16. Pritožnica sicer izpodbija sodbo Vrhovnega sodišča, ki je formalno ugotovilo, da je RS do celote lastnica sodne stavbe. Vendar se sodba Vrhovnega sodišča dejansko (po vsebini) nanaša le na sporni solastninski delež 2280/10.000, ki je bil v zemljiški knjigi vpisan v korist pritožnice.² Med strankama že v pravdi ni bilo sporno, da je RS lastnica poslovnih prostorov, ki jih je ob uveljavitvi ZS uporabljalo Temeljno sodišče.³

² Upoštevati je treba, da je RS, ki je sicer formalno z ugotovitveno tožbo zahtevala, naj se ugotovi, da je lastnica sodne stavbe do celote (tudi na deležu do 7720/10.000, na katerem je bila v zemljiški knjigi že vpisana kot lastnica), in je s takim zahtevkom tudi uspela, dejansko s tožbo zasledovala cilj ugotovitve lastninske pravice na deležu, na katerem je bila kot lastnica vpisana pritožnica (2280/10.000), kar je bilo med strankama edino sporno in o čemer je tekla pravda (glej tudi 12. točko in 35. opombo izpodbijane sodbe Vrhovnega sodišča).

³ Sodišče prve stopnje je ugotovilo, da nobena od strank v pravdi ni trdila, da bi Temeljno sodišče v Kopru ob uveljavitvi ZS v naravi uporabljalo sodno stavbo v obsegu, ki bi presegal

O teh prostorih Vrhovno sodišče z izpodbijano sodbo ni razsodilo, pritožnica pa v ustavni pritožbi vprašanj v zvezi s temi poslovnimi prostori ne odpira. Ustavno sodišče tako odloča o ustavni pritožbi, ki kršitev ustavnih pravic očita posamičnemu aktu, s katerim je bila ugotovljena lastninska pravica RS na poslovnih prostorih sodne stavbe, ki so jih ob uveljavitvi ZS uporabljali Višje sodišče, Sodišče združenega dela, Temeljno javno tožilstvo, Višje javno tožilstvo in organ za prekrške.

17. V obravnavanem primeru Ustavno sodišče odloča o ustavni pritožbi mestne občine kot pravne osebe javnega prava. Dosedanja presoja Ustavnega sodišča kaže, da so osebe javnega prava lahko nosilke ustavnih procesnih jamstev – s katerimi se Ustavno sodišče ukvarja v tej odločbi – in so upravičene za vložitev ustavne pritožbe, s katero uveljavljajo kršitev teh jamstev.⁴

B. – II.

Presoja očitkov v zvezi s prostori Višjega sodišča, tožilstev in Sodišča združenega dela

18. Vrhovno sodišče je odločilo, da je RS imetnica lastninske pravice na prostorih sodne stavbe, ki so jih uporabljali Višje sodišče v Kopru, Sodišče združenega dela Koper, Temeljno javno tožilstvo in Višje javno tožilstvo na podlagi analogne uporabe 128. člena ZS. Tej argumentaciji pritožnica med drugim očita kršitev ustavne pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave, ker naj Vrhovno sodišče sploh ne bi obrazložilo, zakaj življenjskega primera ni mogoče rešiti z uporabo vnaprej predvidenega zakonskega pravila (namreč ZLNDL)⁵ oziroma zakaj naj bi šlo pri lastninjenju teh prostorov za pravno neurejen primer, torej za pravno praznino.

19. Obrazložena sodna odločba je bistven del poštenega postopka, ki je varovan s pravico do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave. Sodišče mora na konkreten

solastninski delež 7720/10.000. To pomeni, da v deležu 2280/10.000, o katerem je Vrhovno sodišče razsodilo, zagotovo niso zajeti prostori Temeljnega sodišča.

⁴ Glej npr. sklep Ustavnega sodišča št. Up-199/98 z dne 25. 3. 1999, 5. točka obrazložitve, v katerem je Ustavno sodišče javnemu zavodu zagotovilo enako varstvo pravic v postopku pred sodiščem (22. člen Ustave), s pojasnilom, da je ta pravica zagotovljena vsakomur, o čigar pravicah, dolžnostih ali pravnih interesih odloča sodišče. Glej tudi odločbo Ustavnega sodišča št. Up-373/97 z dne 22. 2. 2001 (Uradni list RS, št. 19/01, in OdlUS X, 108), 12. točka obrazložitve, v kateri je Ustavno sodišče ugotovilo kršitev ustavne pravice do enakega varstva pravic občine.

⁵ ZLNDL v prvem odstavku 1. člena določa, da ureja lastninjenje nepremičnin v družbeni lastnini, ki niso predmet lastninjenja po drugih zakonih. Med nepremičnine, katerih lastninjenje se uredi s posebnim zakonom (torej ne z ZLNDL), drugi odstavek 1. člena ZLNDL ne uvršča poslovnih prostorov v uporabi pravosodnih organov (v ožjem ali širšem smislu). Iz 2. do 5. člena ZLNDL izhaja, da nepremičnine postanejo lastnina fizičnih oziroma pravnih oseb (tudi države in občine), ki imajo na njih pravico uporabe stvari v družbeni lastnini. V zemljiško knjigo se kot lastniki po uradni dolžnosti vpišejo pravni subjekti, ki so v zemljiški knjigi že vpisani kot imetniki pravice uporabe.

način in z zadostno jasnostjo podati razloge, na podlagi katerih je sprejelo svojo odločitev.⁶ Ustrezna obrazložitev je hkrati tudi pogoj za preizkus razumnosti sprejete odločitve.⁷ Z navedbami strank se mora sodišče seznaniti ter se do njih – če so dopustne in za odločitev pomembne – v obrazložitvi sodne odločbe opredeliti.⁸ Dolžnost opredelitve velja tako glede dejanskih navedb strank kot tudi glede njihovih pravnih argumentov. Sodišče sicer ni dolžno posebej odgovarjati na vsak pravni argument stranke, dolžno pa se je opredeliti do nosilnih pravnih naziranj stranke, ki so dovolj argumentirana, ki niso očitno neutemeljena in ki za odločitev v zadevi po razumni presoji sodišča niso neupoštevna.⁹ Pravica do obrazložene sodne odločbe mora biti zagotovljena tudi v postopkih z rednimi in izrednimi pravnimi sredstvi. Zahteva po obrazloženosti odločb instančnih sodišč je sicer v nekaterih primerih nižja kot pri prvostopenjskih sodiščih. Instančnemu sodišču ni treba izčrpno ponavljati razlogov nižje stopnje, če stranka v pravnem sredstvu ne navaja novih argumentov, odgovor na njene očitke pa je vsebovan že v odločbi nižjega sodišča, s katero instančno sodišče soglaša.¹⁰

20. Drugače pa je v primerih, ko – kot v obravnavani zadevi – Vrhovno sodišče na podlagi drugačne razlage predpisov spremeni odločitev nižjih sodišč. V takem primeru zahteva po obrazloženosti zanj ne more biti bistveno ožja od obveznosti sodišča prve stopnje. Obseg obveznosti Vrhovnega sodišča, da zaradi zagotovitve človekove pravice do poštenega sojenja v primeru, ko spreminja sodbi nižjih sodišč, svojo sodbo obrazloži, opredeljuje sporni predmet, namreč, ali je treba za odločitev o sporu rešiti preprosto ali zapleteno pravno vprašanje oziroma ali se postopek nanaša na zadeve, ki so v sodni praksi ustaljene, ali pa gre za primer, v katerem so se na novo odprla zahtevna razlagalna vprašanja.¹¹ Iz sodbe instančnega sodišča (torej tudi Vrhovnega sodišča) mora biti jasno razvidno, da je sodišče pri odločanju upoštevalo vse bistvene navedbe strank in se do njih tudi opredelilo.¹² Obrazložitev sodbe Vrhovnega sodišča, ki spreminja sodbi sodišč prve in druge stopnje zaradi drugačne razlage predpisov, mora biti dovolj natančna in diferencirana, da so jasne in razumljive predpostavke take sodbe, ki so lahko le (1) pravno razčlenjena analiza tistih pravnih norm, ki se drugače razlagajo, ali (2) s pravnimi razlogi utemeljeno zanikanje upoštevnosti pravne norme, na kateri temelji izpodbijana odločitev, in (3) s pravnimi razlogi utemeljena uporaba druge pravne norme. V vseh primerih šele tako

⁶ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-147/09 z dne 23. 9. 2010 (Uradni list RS, št. 83/10), 8. točka obrazložitve.

⁷ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-1381/08 z dne 23. 9. 2009 (Uradni list RS, št. 80/09), 12. točka obrazložitve.

⁸ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-211/04 z dne 2. 3. 2006 (Uradni list RS, št. 28/06, in OdlUS XV, 40), 5. točka obrazložitve.

⁹ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-373/97, 9. točka obrazložitve.

¹⁰ Primerjaj z 9. točko obrazložitve odločbe Ustavnega sodišča št. Up-590/05 z dne 17. 4. 2008 (Uradni list RS, št. 53/08, in OdlUS XVII, 30).

¹¹ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-609/12 z dne 23. 5. 2013 (Uradni list RS, št. 51/13), 8. točka obrazložitve.

¹² Glej odločbo Ustavnega sodišča št. Up-919/10 z dne 8. 11. 2012 (Uradni list RS, št. 91/12), 13. točka obrazložitve.

razčlenjena drugačna razlaga predpisov utemelji drugačno (to je spremenjeno) odločitev glede na ugotovljeno dejansko stanje, kar predpostavlja tudi subsumpcijo dejanskih ugotovitev sodišč nižje stopnje v drugačen pravni okvir.¹³

21. Vrhovno sodišče je ugotovilo lastninsko pravico RS na prostorih sodne stavbe v uporabi Višjega sodišča, obeh tožilstev (temeljnega in višjega) ter Sodišča združenega dela. Pri tem se sklicuje na analogno uporabo prvega odstavka 128. člena ZS. Določba se glasi: "Poslovni prostori, ki so ob dnevu uveljavitve tega zakona v uporabi temeljnih sodišč, postanejo last Republike Slovenije." Vrhovno sodišče najprej ugotavlja, da je bila že pred uveljavitvijo ZS na podlagi namenske rabe same po sebi država imetnica pravice upravljanja in uporabe prostorov v družbeni lastnini, v katerih je poslovalo katerokoli redno sodišče (torej tudi višje), tožilstvo, sodišče združenega dela (18., 22. in 26. točka obrazložitve izpodbijane sodbe). Za analogno uporabo prvega odstavka 128. člena ZS in s tem za opredelitev upravičenca do lastninjenja (lastnika) pa so bistvena naslednja stališča Vrhovnega sodišča: da glede lastninjenja poslovnih prostorov višjih sodišč, tožilstev in sodišč združenega dela zakon molči, da so položaji teh organov v smislu zagotavljanja prostorskih pogojev za delo v bistvenem enaki kot položaj nekdanjih temeljnih sodišč in da je pravno praznino treba zapolniti z analogijo.

22. Analogno sklepanje je sklepanje po podobnosti (*argumentum a simili ad simile*). Iz tega, da se neposredno pravno (normativno) urejeni dejanski stan in neposredno pravno neurejeni dejanski stan ujemata v bistvenih lastnostih, sklepamo, da tudi za podoben primer velja enaka pravna posledica, ki je določena za neposredno pravno urejenega. Zanesljivost analognega sklepanja je toliko večja, kolikor več je bistvenih sestavin, ki so skupne neposredno pravno urejenemu in neurejenemu dejanskemu stanju, oziroma kolikor bolj nebitvene so tiste lastnosti, v katerih se razločujeta. Poglavitne so prav skupne bistvene lastnosti, ki morajo biti podane v tolikšnem obsegu in tako intenzivno, da tudi za analogni primer velja načelo pravne enakosti: da je treba pravno enako obravnavati tisto, kar je enako, oziroma tisto, kar je enako v bistvenem. Ugotovitev podobnosti je sad vrednostne in teleološke presoje. Dva primera sta si pravno podobna šele tedaj, ko se ujemata v lastnostih, ki so *ratio legis* za pravno urejanje družbenih razmerij; ko sta vrednostno istovetna oziroma imata enak interesni ali vrednostni temelj, ki je razlog za pravno ureditev primera, in je zato potrebno, da ju tudi enako pravno vrednotimo. Skupni vrednostni temelj je *tertium comparationis*, prek katerega sklepamo od podobnega na podobno.¹⁴ Tako zakonska¹⁵ kot pravna analogija sta vrsti razlage pravnih aktov in sredstvi, s katerima

¹³ Odločba št. Up-609/12, 8. točka obrazložitve.

¹⁴ Povzeto po M. Pavčnik, Teorija prava, Prispevek k razumevanju prava, 5., pregledana in dopolnjena izdaja, GV Založba, Ljubljana 2015, str. 398–399.

¹⁵ O kateri je govor v obravnavanem primeru in ki je v praksi pogostejša od pravne analogije, kjer gre za posploševanje pravnih pravil in njihovo uporabo za družbena razmerja druge vrste ali celo za dejansko "ustvarjanje" novih pravnih pravil iz pravnih načel (glej podrobneje prav tam, str. 401).

zapolnjujemo pravne praznine – v primeru pravne praznine je zaradi načela pravne enakosti uporaba analogije celo nujna, ko je na voljo pravno pravilo ali sklop pravnih pravil in je v njih urejeno razmerje v bistvenem podobno razmerju, ki je predmet pravne praznine.¹⁶

23. Iz drugega odstavka 19. točke, zadnjega stavka prvega odstavka in drugega odstavka 22. točke ter iz 23. in 26. točke obrazložitve izpodbijane sodbe izhaja, da Vrhovno sodišče domnevno odsotnost posebnih zakonskih določb o lastninjenju poslovnih prostorov v uporabi višjih sodišč, tožilstev in sodišč združenega dela prepozna kot pravno praznino in meni, da je treba pravno praznino zapolniti z analogijo z izrecno zakonsko urejenim lastninjenjem prostorov v uporabi temeljnih sodišč. Bistveno enakost pravno urejenega in pravno neurejenih primerov Vrhovno sodišče najprej razlaga pri višjih sodiščih, kjer opozarja, da je sodna funkcija tipična oblastna funkcija in breme države in da so potemtakem *v smislu zagotavljanja prostorskih pogojev za delo kot bremena države* položaji višjih sodišč v bistvenem enaki kot položaj nekdanjih temeljnih sodišč. Poudarja, da mora zato za zakonsko neurejeno lastninjenje prostorov sodišč druge stopnje nastopiti enaka pravna posledica, kot jo določa za prostore temeljnih sodišč prvi odstavek 128. člena ZS. Glede prostorov tožilstev se Vrhovno sodišče omeji na zaključek, da gre pri njih za bistveno enak položaj kot pri prostorih višjih sodišč, kar narekuje tudi enak način zapolnjevanja pravne praznine – s pravno posledico iz prvega odstavka 128. člena ZS. V delu obrazložitve, ki se nanaša na prostore sodišč združenega dela, Vrhovno sodišče najprej podrobno utemeljuje, da so ta sodišča dejansko bila del državnega pravosodnega sistema. Ta del obrazložitve je namenjen predvsem utemeljitvi izvenknjižnega prenosa pravice uporabe na državo v času Ustave SRS 1974, vendar ga je mogoče razumeti tudi kot odkazilo na bistveno podobnost med rednimi sodišči in sodišči združenega dela glede razmerja do države, torej tudi glede dolžnosti države, da vsem sodiščem zagotavlja prostorske pogoje za delo (utemeljitev pridobitve lastninske pravice po analogiji s prvim odstavkom 128. člena ZS). Temu Vrhovno sodišče doda (le) še pojasnilo, da je država lastninsko pravico na poslovnih prostorih, v katerih so poslovala sodišča združenega dela, "pridobila originarno na enak način oziroma na isti podlagi kot na poslovnih prostorih rednih sodišč in tožilstev".

24. Razumeti je, da Vrhovno sodišče šteje, da je glede vprašanja lastninjenja poslovnih prostorov, ki so jih uporabljala višja sodišča, tožilstvi in sodišče združenega dela, podana pravna praznina. Vendar tega svojega stališča ne obrazloži. Poenostavljeno rečeno, se utemeljitev analognega sklepanja v izpodbijani sodbi izčrpa s presojo, da: (a) je bila država dolžna tudi drugim rednim sodiščem (ne le temeljnimi), tožilstvu in sodišču združenega dela, ker so nosilci tipičnih oblastnih funkcij, zagotavljati prostorske pogoje za delo, zato (b) mora enako, kot je izrecno predpisano za temeljna sodišča, država postati lastnica poslovnih prostorov, ki jih

¹⁶ Prav tam, str. 402.

navedeni organi uporabljajo. Glede na navedeno v 23. točki obrazložitve te odločbe, je Vrhovno sodišče torej (čeprav tega ni podrobno obrazložilo) implicitno ocenilo, da je skupni interesno-vrednostni temelj pravno urejenega in pravno neurejenih primerov dolžnost države, da organom, ki opravljajo tipične oblastne funkcije, zagotovi prostorske pogoje za delo.

25. Že uporaba argumenta zakonske analogije samega po sebi kaže na to, da Vrhovno sodišče v izpodbijani sodbi (najmanj) ni reševalo zelo preprostega pravnega vprašanja, ko je pravno stališče sodišča utemeljeno na pomensko jasnih zakonskih določbah, ki posebne utemeljitve niti ne terjajo, ker je takšna odločitev očitno edino sprejemljiva.¹⁷ Poleg tega Vrhovno sodišče pri tem ni sledilo morebitni že ustaljeni sodni praksi glede pridobitve lastninske pravice države na prostorih v družbeni lastnini v uporabi drugih pravosodnih organov (ki niso temeljno sodišče), pač pa je tako sodno prakso z izpodbijano sodbo ustvarjalo. V takem položaju bremeni Vrhovno sodišče relativno zahtevnejša dolžnost obrazložitve sodne odločbe, ki je v obravnavanem primeru – ker je Vrhovno sodišče spremenilo sodbi nižjih sodišč – le še bolj poudarjena.

26. Pri odločanju o tem, ali je obrazložitev Vrhovnega sodišča zadostna, je treba upoštevati še nekatere posebnosti materije spornega primera. Vrhovno sodišče je odločalo v sporu o lastninjenju družbene lastnine, kar je po naravi stvari zakonska materija *par excellence*. Pri tem ne gre le za splošno (in temeljno) stvarnopravno izhodišče, veljavno v času, ko naj bi država na podlagi analogije dobila lastninsko pravico, da se lastninska pravica lahko pridobi *po zakonu*, na podlagi pravnega posla, z dedovanjem in z odločbo državnega organa (20. člen Zakona o temeljnih lastninskopravnih razmerjih, Uradni list SFRJ, št. 6/80, 20/80 – popr. in 36/90, ter Uradni list RS, št. 4/91 – ZTLR), ampak tudi za potrebo po stabilnosti, jasnosti in predvidljivosti ureditve transformacije družbenolastninskih razmerij v klasična lastninska. To stabilnost, jasnost in predvidljivost zagotavlja prav zakon kot temelj lastninske transformacije. Zato mora biti utemeljitev sodne odločitve, ki z analogijo zakonsko izrecno urejeni primer (prostori v uporabi temeljnih sodišč) razširja na druge (neurejene) primere (prostori v uporabi drugih pravosodnih organov), še posebej skrbna in poglobljena, da ne bi sodišče ogrozilo ustavne vrednote pravne varnosti (2. člen Ustave). Povedano drugače, sodišče mora s posebej tehtnimi razlogi utemeljiti, zakaj naj bi zakonodajalec, ki je bil pristojen z zakonom preoblikovati družbeno lastnino v javno in druge oblike lastnine,¹⁸ sploh prezrl ureditev določenega položaja.

27. V zadevnem primeru bremeni Vrhovno sodišče še okrepjena dolžnost obrazložitve sodne odločbe po 22. členu Ustave tudi zaradi specifičnega položaja, v katerem je Vrhovno sodišče glede lastninjenja prostorov drugih pravosodnih organov

¹⁷ Primerjaj z 10. točko obrazložitve odločbe Ustavnega sodišča št. Up-1381/08.

¹⁸ Primerjaj z odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-179/94.

zaznalo pravno praznino, torej neke vrste nehoteno napako zakonodajalca.¹⁹ Pravno praznino je Vrhovno sodišče zaznalo v zvezi z razlago prvega odstavka 128. člena ZS, torej določbe, ki je dejansko posebna določba lastninjenja nepremičnin v družbeni lastnini v primerjavi s splošnejšim ZLNDL. Drugače povedano, razlaga, ki se v obravnavanem primeru ponuja na prvi pogled, je izpodbijani diametralno nasprotna, izvedena iz argumenta sklepanja po nasprotnem razlogovanju (*argumentum a contrario*), da namreč postanejo po ZS last RS zgolj tisti poslovni prostori, ki so bili ob dnevu uveljavitve ZS v uporabi temeljnih sodišč, ne pa tisti prostori, ki so na ta dan bili v uporabi drugih sodišč ali državnih organov nasploh. Sklepanje po nasprotnem razlogovanju bi seveda izključilo možnost sklepanja po podobnosti s prvim odstavkom 128. člena ZS. Če sodišče v primeru take vrste sklepa po podobnosti, mora to svoje stališče posebno skrbno pojasniti.²⁰

28. Dodatno je treba upoštevati, da je pritožnica v postopku ves čas nasprotovala trditvam RS, ki se je sklicevala na 128. člen ZS; pritožnica je zatrjevala svojo po 5. členu ZLNDL (na podlagi že obstoječe pravice uporabe) pridobljeno lastninsko pravico.²¹ Vrhovno sodišče je v izpodbijani sodbi z drugačno razlago predpisov dejansko zavrnilo te argumente pritožnice (s tem pa tudi razloge nižjih sodišč, ki sta pritožnici pritrtili). Ob takem stanju stvari je moralo biti Vrhovno sodišče posebno pozorno, da se temeljito opredeli do vseh bistvenih navedb pritožnice v postopku in da ne spregleda bistvenih razlogov, s katerimi sta nižji sodišči utemeljili izdajo za pritožnico ugodnih sodnih odločb. Tudi opredelitev do teh argumentov namreč prispeva k prepričljivosti odločitve sodišča (in s tem njene sprejemljivosti za stranko, ki je v sporu izgubila) kot eni izmed zahtev, ki izhajajo iz pravice do obrazloženosti sodne odločitve.²² Stranka, ki je pravdo pred Vrhovnim sodiščem izgubila, ne sme ostati v dvomu, ali je sodišče dovolj skrbno presodilo vse okoliščine primera ter obravnavalo vse njene navedbe, ali pa je nekatere izmed njih preprosto prezrlo.²³

29. Obrazložitev Vrhovnega sodišča glede na obrazloženo ne zadosti zahtevam iz 22. člena Ustave. Vrhovno sodišče ni utemeljilo pogojev za analogno uporabo 128. člena

¹⁹ Pravna praznina je le tista nepopolnost pravne ureditve, ki pomeni vrzel v izvedbi pravne zasnove, ki "kot manjkajoči zidak zeva v zidovju hiše, ki stoji in je zgrajena na temelju gradbenega načrta" (M. Pavčnik, nav. delo, str. 308).

²⁰ Nasploh obstaja nekakšna latentna napetost med argumentom analogije in *argumentum a contrario*. M. Pavčnik (nav. delo, str. 311 in 405–406) ugotavlja, da zadnji argument pomeni, da določena pravna posledica velja samo za tisti konkretni dejanski stan, ki izpolnjuje izrecno navedene predpostavke zakonskega dejanskega stanu. Sklepanje po podobnosti in nasprotni razlog nista vzporedna argumenta, ki ju je mogoče sočasno uporabljati. Ko gre za specialno pravilo (kot je prvi odstavek 128. člena ZS), načeloma velja, da se pravilo nanaša samo na tiste primere, ki so z njim izrecno zajeti, čeprav je v primeru posebno tehničnih razlogov mogoče analogizirati tudi specialno pravilo.

²¹ Glej npr. str. 4 odgovora na tožbo, kjer pritožnica oporeka "namišljeni analogiji" s prvim odstavkom 128. člena ZS, str. 3 odgovora na pritožbo, kjer se pritožnica sklicuje na svoj vpis v zemljiško knjigo, str. 3 odgovora na revizijo, kjer pritožnica poudari, da se 128. člen ZS uporabi le, če prostore uporabljajo temeljna sodišča.

²² Odločba Ustavnega sodišča št. Up-919/10, 13. točka obrazložitve.

²³ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-6/15 z dne 6. 10. 2016, 11. točka obrazložitve.

ZS in s tem za spremembo sodb višjega in okrožnega sodišča glede prostorov v uporabi višjih sodišč, tožilstev in sodišča združenega dela. Samo to, da vsi ti organi izvršujejo javno oblast in jim mora država – enako kot nekdanjim temeljnim sodiščem – zagotavljati prostorske pogoje za delo, ni zadosten razlog za sklep, da mora že zaradi tega država postati lastnica prostorov, ki so jih uporabljali ti organi, čeprav to ni v nobenem predpisu izrecno določeno. Da zgolj to ni zadosten razlog za spremembo sodb višjega in okrožnega sodišča, je toliko bolj poudarjeno, ker je Vrhovno sodišče analogno uporabilo specialno normo o lastninjenju na pravnem področju, ki zahteva še posebno pravno varnost, določnost in predvidljivost. Pritožnica je zato ostala v upravičenem dvomu, ali je sodišče dovolj skrbno presodilo vse okoliščine primera ter obravnavalo vse njene navedbe, ali pa je nekatere izmed njih preprosto prezrlo.

30. Glede na navedeno izpodbijana sodba v tem delu krši 22. člen Ustave.

B. – III.

Presoja očitkov v zvezi s prostori organa za prekrške

31. Vrhovno sodišče je prisodilo RS lastninsko pravico tudi na prostorih sodne stavbe, ki jih je v času uveljavitve ZS uporabljal organ za prekrške. V tem delu se ni odločilo za analogno uporabo prvega odstavka 128. člena ZS. Ugotovilo je namreč, da je bil organ za prekrške v času uveljavitve ZS občinski upravni organ. Izhajajoč iz iste logike pripadnosti pravice do upravljanja in uporabe družbene lastnine glede na subjekt, ki namensko rabi nepremičnino, je Vrhovno sodišče štelo, da je v navedenem času to pravico imela občina – pravna prednica pritožnice. Ker pa naj bi 1. 1. 1995 organ za prekrške postal državni organ in ker naj bi družbena lastnina takrat še obstajala in se je lahko prenašala med družbenimi pravnimi osebami – tudi izvenknjižno s prenosom namenske rabe –, je po stališču Vrhovnega sodišča s prenosom namenske rabe država 1. 1. 1995 postala imetnica pravice uporabe na prostorih, ki so jih uporabljali sodniki za prekrške. Na dan uveljavitve ZLNDL (25. 7. 1997) naj bi zato RS na njih pridobila lastninsko pravico na podlagi prvega odstavka 4. člena ZLNDL.

32. Tej argumentaciji pritožnica med drugim očita kršitev ustavne pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave, ker naj bi Vrhovno sodišče očitno napačno uporabilo povsem jasno določbo prvega odstavka 371. člena ZPP/08, ki se je v času odločanja Vrhovnega sodišča glasila: "Revizijsko sodišče preizkusi izpodbijano sodbo samo v tistem delu, v katerem se izpodbija z revizijo, in v mejah razlogov, ki so v njej navedeni." Pritožnica je prepričana, da je Vrhovno sodišče z revizijo izpodbijani sodbi prve in druge stopnje preizkusilo tudi v delu, ki ga RS "po vsebini" sploh ni izpodbijala, ter iz razlogov, ki jih v reviziji RS sploh ni navedla. Po mnenju pritožnice v reviziji glede prostorov organa za prekrške ni razlogov ali pojasnil, v čem naj bi nižji sodišči tudi v tem delu svoje odločitve napačno uporabili materialno pravo. Pritožnica

trdi, da je Vrhovno sodišče ravnalo arbitrarno, samovoljno in v očitnem nasprotju z zahtevami 371. člena ZPP/08.

33. Pritožnica se v zvezi s tem sklicuje tudi na sodbo Vrhovnega sodišča št. II Ips 57/2012 z dne 11. 11. 2014, v kateri je Vrhovno sodišče sprejelo stališče, da v revizijskem postopku na nobenega od dovoljenih, v prvem odstavku 370. člena ZPP/08 določenih revizijskih razlogov ne pazi po uradni dolžnosti, pač pa le na zahtevo strank. Zato naj bi morala biti revizija obrazložena: stranka naj bi morala v reviziji pojasniti, s katerim ravnanjem ali opustitvijo je katero od nižjih sodišč kršilo procesne predpise in v čem je zmotno uporabilo materialno pravo.²⁴ Vrhovno sodišče v opisani sodbi zaključuje, da lahko revident računa na revizijski preizkus le tistih kršitev, ki jih je v reviziji posebej navedel in utemeljil.

34. Pravica do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave vsakomur zagotavlja enako varstvo njegovih pravic v postopku pred sodiščem. Pritožnica sicer izrecno zatrjuje tudi, da je Vrhovno sodišče z domnevnim spregledom 371. člena ZPP/08 ravnalo samovoljno oziroma arbitrarno (očitno napačno). Vendar je Ustavno sodišče vezano le na opis domnevnih kršitev Ustave v ustavni pritožbi, ne pa na ustavnopravne subsumpcije pritožnice. Po vsebini je očitke pritožnice mogoče razumeti kot uveljavljanje neenake obravnave v revizijskem postopku v primerjavi z RS kot tožnico. Človekova pravica do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave, ki je poseben izraz pravice do enakosti pred zakonom iz drugega odstavka 14. člena Ustave, med drugim zahteva, da sta stranki v pravnem postopku v procesnem smislu obravnavani enakopravno.²⁵ Kolikor torej pritožnica (s sklicevanjem na kršitev pravice do enakega varstva pravic) zatrjuje, da je Vrhovno sodišče v sodbi, s katero je razsodilo proti pritožnici, v nasprotju z zakonskimi procesnimi pravili upoštevalo razloge, ki jih je našlo samo in jih nasprotna stranka v reviziji ni navedla, dejansko zatrjuje kršitev prvega odstavka 371. člena ZPP/08, ki naj bi prerasla v kršitev 22. člena Ustave. Zato je Ustavno sodišče izpodbijano sodbo preizkusilo z vidika morebitne kršitve pravice strank do enakosti orožij v postopku.

35. Očitki pritožnice so sicer neutemeljeni, kolikor trdi, da je Vrhovno sodišče preizkušalo sodbo Višjega sodišča v Ljubljani v delu, v katerem ni bila izpodbijana z revizijo. RS je v reviziji jasno navedla, da izpodbija sodbo Višjega sodišča v celoti. Ta

²⁴ V sodbi št. II Ips 57/2012 se Vrhovno sodišče sklicuje na svojo starejšo sodbo št. II Ips 117/2011 z dne 26. 9. 2013, iz katere med drugim izhaja, da posplošeno sklicevanje na "bistvene kršitve določb pravnega postopka iz prvega odstavka 339. člena ZPP" ne zadošča za vsebinsko obravnavo tako formuliranih očitkov.

²⁵ Glej odločbo Ustavnega sodišča št. Up-39/95 z dne 16. 1. 1997 (OdlUS VI, 71), 10. točka obrazložitve, v kateri Ustavno sodišče poudarja, da mora biti zagotovljena enakopravnost med strankami, udeleženi v postopku. V pravnem postopku mora vsaka stranka imeti možnost predstaviti svoja stališča, vključno z dokazi, pod pogoji, ki je ne postavljajo v vsebinsko slabši položaj nasproti drugi stranki. Člen 22 Ustave zahteva "enakost orožij", to je takšno ureditev in vodenje pravnega postopka, ki zagotavlja enakopraven položaj strank in njihovo procesno ravnotežje.

navedba za jasno in nedvoumno identifikacijo tega, kar je izpodbijano, zadošča; če pa glede določenega formalno izpodbijanega dela sodbe v reviziji ni (posebne) vsebinske utemeljitve, Vrhovno sodišče pa je o reviziji zoper ta del sodbe vseeno vsebinsko odločalo (oziroma odločalo na podlagi pravnih tez in izpeljav, ki jih v reviziji ni), se postavi najprej (a) vprašanje spoštovanja tistega pravila iz prvega odstavka 371. člena ZPP/08, ki zahteva, da revizijsko sodišče preizkusi izpodbijano sodbo "v mejah razlogov, ki so v njej navedeni" (in ne izven njih), nato, in za Ustavno sodišče edino odločilno, pa tudi (b) vprašanje nedopustnega privilegiranja stranke, ki je na podlagi reformatoričnih pooblastil Vrhovnega sodišča uspela v pravdi z argumenti materialnopravne narave, ki jih v reviziji ni navedla.

36. Zahteva po preizkusu sodbe v mejah revizijskih razlogov lahko logično pomeni le, da Vrhovno sodišče ne sme samo iskati razlogov, ki jih v reviziji ni. Pravna teorija navaja, da je treba revizijske razloge natančno navesti in da ni dovolj sklicevanje na zakonsko opredeljene dopustne revizijske razloge ali na pritožbene navedbe. Tako naj bi bilo treba konkretizirati tako kršitve procesa, zaradi katerih stranka izpodbija pravnomočno sodbo z revizijo, kot tudi kršitve materialnega prava, ki jih naredijo sodišča pri odločanju v pravnomočno končanem postopku.²⁶ Predlagatelj ZPP/08 je v obrazložitvi k predlaganemu prvemu odstavku 371. člena zapisal, da revizijsko sodišče na pravilnost uporabe materialnega prava ne pazi po uradni dolžnosti, pač pa le na predlog strank – ta pa mora vsebovati konkretizirano in opredeljeno navedbo domnevne kršitve.²⁷ Predlagatelj ZPP/08 je upošteval dvoje. Prvič, da bodo v času odločanja na revizijski stopnji sporna pravna vprašanja že opredeljena in bodo že razvidna stališča sodišč dveh stopenj. In drugič, da h kvaliteti sodne odločbe pripomore, če si sodišče lahko pri odločanju pomaga z nasprotujočimi pravnimi argumenti strank.²⁸

37. Ustavno sodišče ni pristojno za oceno pravilnosti uporabe zakonskega prava. Pristojno pa je za ugotavljanje kršitev človekovih pravic, do katerih lahko pride, tudi če se zakonske določbe ne razlagajo v skladu z nadrejenimi ustavnimi normami, tudi z zapovedjo enake procesne obravnave strank, ki jo vsebuje 22. člen Ustave.

38. Ko pritožnica v zvezi s presojo Vrhovnega sodišča o prostorih organa za prekrške zatrjuje to kršitev, svoje očitke utemeljuje predvsem s trditvijo, da glede teh prostorov revizija sploh ni imela nobenih razlogov. Ustavno sodišče ugotavlja, da dejansko v zvezi s temi prostori revizija ni imela *posebnih* razlogov, kar ne pomeni, da sploh ni imela razlogov; imela je enake razloge kot za druge dele sodne stavbe, ki so jih uporabljali Višje sodišče, Sodišče združenega dela in obe tožilstvi. Opirala se je torej

²⁶ L. Ude v: L. Ude, A. Galič (red.), *Pravdni postopek, Zakon s komentarjem*, 3. knjiga, Uradni list Republike Slovenije in GV Založba, Ljubljana 2009, str. 553.

²⁷ Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (ZPP-D), Poročevalec DZ, št. 21/08, 15. 2. 2008, str. 160.

²⁸ Prav tam.

na 128. člen ZS, ker naj bi celotno sodno stavbo s pripadajočim zemljiščem upravljalo najprej Temeljno, potem pa Okrožno sodišče.²⁹

39. Vrhovno sodišče je reviziji glede prostorov organa za prekrške ugodilo, vendar ne na podlagi trditev iz revizije, pač pa na podlagi kompleksne pravne konstrukcije, ki ni bila v reviziji niti nakazana, kaj šele določno izpeljana. Tu gre za celoto pravnega razlogovanja, ki je pripeljala do ugotovitve lastninske pravice države in ki jo je sicer mogoče razdeliti na več ločenih elementov, ki pa se povezujejo v enoten pravni sklep: (a) pravica uporabe na prostorih v družbeni lastnini, v katerih je poslovalo katerokoli sodišče, je v času veljavnosti Ustave SRS 1974 pripadla državi, ker je prostore po sodišču namensko uporabljala; (b) ker je prostore uporabljal organ za prekrške, ki je bil občinski organ, je ta pravica od začetka uporabe sodne stavbe do 1. 1. 1995 pripadala pritožnici; (c) vendar je zaradi prehoda organa za prekrške iz občinske strukture med državne organe 1. 1. 1995 pravica uporabe s prenosom namenske uporabe prostorov izvenknjižno prešla na RS; (č) z dnem uveljavitve ZLNDL se pravica uporabe RS po prvem odstavku 4. člena *ex lege* transformira v lastninsko pravico. Vrhovno sodišče je za lastninjenje prostorov v uporabi organa za prekrške uporabilo navedeni pravni pogled, ne da bi opisane pravne konstrukcije RS vsaj v temelju načrtala že revizija.

40. Pravdna nasprotnica pritožnice je sicer res navedla, da vlaga revizijo zaradi zmotne uporabe materialnega prava. Prvi odstavek 371. člena ZPP, razlagan ustavnoskladno, ne pomeni, da Vrhovno sodišče, ko se giblje v okviru razlogov revizije, ne sme nikakor dopolnjevati materialnopravne argumentacije stranke (npr. samo iskati in navajati judikate, se samostojno sklicevati na pravno doktrino). Ni se mu treba, drugače rečeno, togo in slepo držati vsakega stavka, zaključka in izpeljave revidenta, ki bi kot jeklen oklep omejevali pravno misel Vrhovnega sodišča. Vrhovno sodišče lahko dopolni in do konca izpelje materialnopravno tezo, ki jo je postavil in vsaj temeljno opisal revident. Mora pa ostati "v mejah razlogov revizije". To ni le zakonska, pač pa tudi ustavna zahteva. Upoštevati je treba, da se enakopraven položaj stranke, ki ni vložila rednega ali izrednega pravnega sredstva, v postopku z rednimi in izrednimi pravnimi sredstvi zagotavlja z možnostjo odgovora na vložena pravna sredstva.³⁰ Stranka, ki ni vložila pravnega sredstva, tako lahko razlogom pravnega sredstva ugovarja in sodišče, ki odloča o pravnem sredstvu, se mora do

²⁹ Glavna obramba lastninskemu zahtevku, ki ga je RS glede sodne stavbe v celoti (tako tudi glede prostorov organa za prekrške) utemeljevala zgolj na 128. členu ZS, je za pritožnico bilo vztrajanje pri ozki jezikovni razlagi prvega odstavka 128. člena ZS. V prid ohranitve lastninjenja, razvidnega iz zemljiške knjige, se je pritožnica sklicevala na sklenitev najemne pogodbe in plačevanje najemnine za prostore s strani RS; opozarjala je nadalje na sofinanciranje gradnje sodne stavbe, pogodbeno urejanje vprašanja razmerij glede pravice uporabe med RS in pravno prednico pritožnice, vknjižbo deleža pravice uporabe pritožnice v zemljiški knjigi na tej podlagi ter na posledično vknjižbo solastnine po ZLNDL.

³⁰ Sklep Ustavnega sodišča št. Up-115/95 z dne 24. 4. 1996 (OdlUS V, 80), 7. točka obrazložitve.

njenih ugovorov opredeliti.³¹ Za ohranitev tega ravnovesja med tožečo in toženo stranko je ključno, da Vrhovno sodišče ostane v mejah razlogov revizije, saj se sicer spodkoplje prav to, kar naj odgovor na revizijo zagotovi. Ravnovesje med vlagateljema revizije in odgovora nanjo je očitno in v bistvenem okrnjeno, če Vrhovno sodišče ob uporabi reformatoričnih pooblastil odloči izven meja razlogov revizije. Načelo enakosti procesnih orožij iz prvega odstavka 22. člena Ustave zato prepoveduje, da bi Vrhovno sodišče, ko odloča o očitkih zmotne uporabe materialnega prava, v sodbi uveljavilo neko kompleksno materialnopravno konstrukcijo, kot sosledje pravnih argumentov, za katerega je povsem jasno, da se ga revident v reviziji ni niti dotaknil.

41. Vrhovno sodišče je v delu obrazložitve izpodbijane sodbe, ki se nanaša na lastninjenje prostorov organa za prekrške, prekoračilo revizijske razloge in s tem prekršilo pritožnično ustavno pravico do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave.

42. Ustavno sodišče je izpodbijano sodbo zaradi kršitev ustavne pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave, navedenih v 30. in 39. ter 40. točki obrazložitve te odločbe, razveljavilo in zadevo vrnilo Vrhovnemu sodišču v novo odločanje. Ker je sodbo razveljavilo že zaradi ugotovljenih kršitev 22. člena Ustave, navedb pritožnice o kršitvah drugih ustavnih pravic ni presojalo.

C.

43. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 59. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – ZUstS) v sestavi: predsednica dr. Jadranka Sovdat ter sodnica in sodniki dr. Matej Accetto, dr. Dunja Jadek Pensa, DDr. Klemen Jaklič, dr. Rajko Knez, dr. Etelka Korpič – Horvat in Marko Šorli. Sodnica dr. Špelca Mežnar in sodnik dr. Marijan Pavčnik sta bila pri odločanju o tej zadevi izločena. Ustavno sodišče je odločbo sprejelo soglasno.

dr. Jadranka Sovdat
Predsednica

³¹ Prav tam.

RS
US